

Athalia verdreven uit de tempel door Jojada, met koning Joas op de troon

Rombout Uylenburgh (ca.1587-ca.1628)

Rembrandthuis
Amsterdam

Ca. 1610-1620. Grisaille, olieverf op doek, 39,7 x 54,3 cm

Herkomst: Thomas Williams Inc., Londen

Bij de wetenschappelijke voorbereiding van de tentoonstelling *Uylenburgh & Zoon. Kunst en commercie in Rembrandts tijd*, die in het najaar van 2006 in het Rembrandthuis zal worden gehouden, is een uniek schilderij ontdekt van de hand van Rombout Uylenburgh, de broer van de 17de-eeuwse Amsterdamse kunsthedelaar Hendrick Uylenburgh. Onlangs kon dit schilderij dankzij de steun van de Titus Cirkel door het Rembrandthuis worden aangekocht. Het is de eerste aankoop die door de Titus Cirkel wordt gesteund. Deze 'juniorkamer' van de Vereniging Rembrandt werd in 2004 opgericht en bestaat uit leden tussen de 30 en 50 jaar die zich voor vijf jaar hebben verplicht jaarlijks € 1.000,- aan het Titus Fonds voor kunstaankopen bij te dragen.

HENDRICK EN ROMBOUT UYLENBURGH

Het bedrijf van Hendrick Uylenburgh was gevestigd op de hoek van de St. Anthonisbreestraat en de Zwanenburgwal, pal náást het huis waar Rembrandt in 1639 zou komen te wonen (het huidige Rembrandthuis aan de Jodenbree-straat). Sinds bekend raakte dat Rembrandt tussen 1631/32 en 1635 bij Hendrick Uylenburgh heeft ingewoond, is de naam 'Uylenburgh' niet meer uit de Rembrandt-literatuur weg te denken. Rembrandts productie onderging in die jaren een ingrijpende verandering. Vanaf 1631 veranderden zijn etsen qua stijl en onderwerp, terwijl hij voor het eerst portretten ging schilderen en al gauw zou uitgroeien tot een van de meest gevraagde portretschilders van Holland. Onder de geportretteerden bevonden zich Amsterdamse kooplieden die tot hetzelfde doopsgezinde milieu als Hendrick Uylenburgh behoorden en diens bedrijf van geld voorzagen. Deze geldschietters kochten tevens kunstwerken uit de winkel van Uylenburgh. Recent onderzoek heeft nieuw inzicht verschaft in deze groep van investerende opdrachtgevers. Daarnaast is gebleken dat Uylenburgh een actieve rol in de internationale kunsthandel heeft gespeeld. Omstreeks 1620 was hij in Antwerpen, waar hij schilderijen van Anthonie van Dijck aankocht die bestemd waren voor de collectie van de Poolse koning.¹ Uylenburgh moet vaker in Antwerpen zijn geweest, waar hij onder meer zaken deed met Jacob Jordaens.

Over de beginjaren van Hendrick Uylenburgh in Amsterdam was tot voor kort relatief weinig bekend, maar recent gepubliceerde documenten verschaffen ons hierover nieuwe informatie. Zo biedt een document uit 1627 een kijkje in de voorraad schilderijen van dat moment.² Behalve een aantal schilderijen van Antwerpse makelij bevonden zich toen in de winkel niet minder dan zestien bijbelse scènes, de meeste in grisaille, van de hand van Rombout Uylenburgh, de broer van Hendrick, die in Krakau, Warschau en Dantzig heeft gewerkt. Uit contemporaine bronnen blijkt dat Rombout Uylenburgh een productief kunstenaar is geweest en dat zijn werk door tijdgenoten hoog werd gewaardeerd. Dat blijkt onder meer uit de bedragen die voor zijn schilderijen zijn betaald en uit hun aanwezigheid in gerenommeerde collecties. Een *Laatste Oordeel* van zijn hand werd omstreeks 1630 verkocht voor het aanzienlijke bedrag van 156 gulden en in 1684 werden op de veiling van de bezittingen van Thomas Howard, zoon van de fameuze Engelse collectionneur Arundel, twee schilderijen met bijbelse onderwerpen aangeboden, die in de veilingcatalogus als volgt werden beschreven: *Rombout Uylenburgh, de History van Attalia, zynde een grauwtje [= een grisaille] en Van den selven de doot van Attalia.*³

ONBEKEND

Van Rombout Uylenburgh was tot voor kort niet één werk bekend, maar in 1997 werd op een veiling te New York een schilderij aangeboden dat in de catalogus vragenderwijs aan hem werd toegeschreven. Het onderwerp, *Athalia*

verdreven uit de tempel door Jojada, met koning Joas op de troon (2 Koningen 11, 13-15), werd gekoppeld aan de vermelding van het schilderij van Rombout Uylenburgh in de veilingcatalogus van 1684. Het bijbelverhaal beschrijft de gevangenneming in de Tempel van koningin Athalia – die de Baal-godsdienst aanhing – door soldaten onder leiding van de priester Jojada, nadat hij haar zevenjarige, door hem opgevoede neefje Joas tot koning had uitgeroepen. Dit bijbelverhaal, dat in de 16de eeuw een enkele maal in prent is gebracht, is in de 17de eeuw hoogst zelden uitgebeeld: behalve het onderhavige werk zijn geen andere 17de-eeuwse schilderijen met dit onderwerp bekend. Ofschoon het schilderij niet is gesigneerd, neemt het gegeven dat er een grisaille van Rombout Uylenburgh met dit zeldzame onderwerp in een 17de-eeuwse bron wordt genoemd iedere twijfel omtrent de juistheid van de toeschrijving weg. Het schilderij, dat omstreeks 1610-1620 zal zijn geschilderd, kan stilistisch worden geplaatst in de context van de Antwerpse schilderkunst van omstreeks 1600 en is verwant met het werk van (eveneens in Polen werkzame) schilders als Hans en Paul Vredeman de Vries.

OP ZIJN PLAATS

Het behoeft geen betoog dat de grisaille voor de tentoonstelling over het kunstbedrijf van de familie Uylenburgh van eminent belang is. Het schilderij past bovendien voortreffelijk in de vaste collectie van het Rembrandthuis, dat zich als geen ander museum toelegt op het tonen van de vroeg 17de-eeuwse historieschilderkunst in Amsterdam. Het schilderij betekent tenslotte een belangrijke aanwinst voor het openbaar kunstbezit in Nederland: het werk van Rombout Uylenburgh was immers nog niet in een openbare verzameling vertegenwoordigd.

De nieuwe aanwinst zal een prominente plaats krijgen temidden van de vele topstukken van (onder anderen) Rembrandt in de tentoonstelling die het Rembrandthuis in 2006 aan het kunstbedrijf van Hendrick Uylenburgh en zijn zoon Gerrit Uylenburgh wijdt. Deze expositie zal behalve in Amsterdam ook in de Dulwich Picture Gallery in Londen te zien zijn. Het schilderij is momenteel al te bewonderen in Rembrandts vroegere huiskamer, de Sael in het Rembrandthuis ♦

Bob van den Boogert en Jaap van der Veen

Noten

1. F. Lammertse, 'Van Dyck's Apostles series, Hendrick Uylenburgh and Sigismund III', *The Burlington Magazine* 144 (2002), pp. 140-146.
2. J. van der Veen, 'Hendrick en Gerrit Uylenburgh, oud en nieuw', *De Kroniek van het Rembrandthuis* 2001, 1-2, pp. 44-56.
3. G. Hoet, *Catalogus of naamlyst van schilderyen, met derzelver pryzen, 's-Gravenhage 1752*, deel 1, p. 3, nrs. 33 en 34.